

професійної компетенції.

Отже, формування у студентів навичок ділової комунікації повинно проходити на науковій основі та мати практичну спрямованість. Необхідність формування навичок пов'язана з різними обставинами, в першу чергу, з відкритістю до всесвіту і переходом до нової системи господарювання, що не може не відбитися на змісті навчання іноземної мови. Формування навичок ділової комунікації, що входять в поняття комунікативної компетенції майбутніх фахівців, стає пріоритетним завданням навчання іноземної мови в умовах економічної глобалізації.

Знання іноземної мови є невід'ємною складовою частиною професійної підготовки спеціаліста і однією з передумов його подальшої успішної трудової діяльності. Для цього необхідно навчати мові не як знаковій системі з певним набором типових фраз, а навчати спілкуванню іноземною мовою в професійно значущих ситуаціях. Отже, завданнями сучасного викладача ділової англійської мови є розвиток професійно-спрямованих комунікативних навичок майбутніх спеціалістів і тим самим сприяння підготовці випускників до їх майбутньої професійної діяльності із застосуванням знань англійської мови.

Література

Гринюк Г.А. Етапи формування іншомовної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей/ Гринюк Г.А., Семенчук Ю.О. // Іноземні мови. – 2006. - № 2. - С.22-27. Доможирова М. А. Деловая игра в обучении профессионально-ориентированному общению на иностранном языке студентов неязыковых вузов: дис. канд. пед. наук [Электронный ресурс]/ Доможирова М. А. – Режим доступа: <http://www.lib.ua-ru.net/disser/ru/code-13.00.08.html/> Матійків І. М. Психологічні умови формування професійної компетентності учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 19.00.07. „Педагогічна психологія” / І. М. Матійків. - Київ, 2008. - 20 с. Приходько Ю.П. Роль педагогічного спілкування у процесі соціалізації дітей / Приходько Ю.П. // Витоки. Альманах Української асоціації Антона Макаренка. - Випуск №1. – Полтава, 2003.– С.112-113. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою : монографія / Н. А. Сура. - Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2008. - 236 с. Татаренко І. Компетентність – вимога сучасності / Татаренко І. // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис. – 1996. – №1. – С.57. Федоренко Ю.П. До питання компетентності та комунікативної компетенції / Федоренко Ю.П. // Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 4-6 березня 2002 року. – Полтава, 2002. – С.285- 286.

УДК 378: 81'253

ХОРУНЖА Л.А.

(Харківський національний автомобільно-дорожній університет)

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

У статті з'ясовано суть перекладацької діяльності. Автор висвітлює основні аспекти методики навчання перекладу. Розкрито специфіку формування професійної компетенції майбутнього перекладача.

Ключові слова: процес, переклад, перекладацька діяльність, професійна компетентність, методика, навчання.

Хорунжая Л.А. Формирование профессиональной компетентности в процессе подготовки будущего переводчика. В статье выясняется суть переводческой деятельности. Автор освещает основные аспекты методики обучения переводу. Раскрыта специфика формирования профессиональной компетентности будущего переводчика.

Ключевые слова: процесс, перевод, переводческая деятельность, профессиональная компетентность, методика, обучение.

Khorunzha L.A. Professional competence formation in the process of future translators teaching. This article deals with the essence of translation activity. The main aspects of technique of translation teaching are highlighted by the author. The specifics of a future translator's professional competence formation is revealed.

Key words: process, translation, translation activity, professional competence, technique, teaching.

Мета статті – розкрити специфіку формування професійної компетенції майбутнього перекладача.

Згідно мети були поставлені наступні **завдання**: з'ясувати суть перекладацької діяльності та висвітлити основні аспекти методики навчання перекладу.

Предмет дослідження – специфіка формування професійної компетенції майбутнього перекладача.

Об'єкт дослідження – процес підготовки майбутнього викладача.

Перекладацька діяльність у сучасному світі набуває дедалі більших масштабів і все більшу соціальну значимість. Професія перекладачів стала масовою, і в багатьох країнах створені спеціальні навчальні заклади, що готують професійних перекладачів. У цих навчальних закладах вміння професійно здійснювати перекладацьку діяльність є кінцевою метою навчання. Для того, щоб добре перекладати, необхідно знати закони перекладу, обумовлені його складною і суперечливою природою, чітко представляти вимоги, що пред'являються суспільством до перекладу та перекладача. Професія сучасного перекладача є багатогранною, вимагає високої освіченості та глибоких знань певної галузі, а також широкої ерудиції.

Особливості підготовки майбутніх фахівців, які здатні вирішувати сучасні проблеми комунікації, досліджуються такими вченими, як С. Архангельський, Н. Боритко, Н. Волкова, В. Кан-Калік, В. Комісаров, Л. Латишев, Н. Морзе, А. Семенов, І. Халеева та ін.

Науково доведено, що переклад – це один із видів мовленнєвої діяльності людини і, як будь-яка інша діяльність, має складну структуру (І. Зимня, Л. Латишев). Він характеризується цілеспрямованістю (мета, мотив), структурованістю (те, що в психології означено як операції та дії, в лінгводидактиці одержало назви мовленнєві “навички” та мовленнєві “вміння” відповідно), плановістю, умовами перебігу.

За Л. Виготським і О. Леонтьєвим, будь-яка діяльність впливає з потреби, проте сама по собі потреба не спроможна керувати діяльністю суб'єкта, допоки не буде визначено предмет, оволодіння яким здатне її задовольнити. У класичній психології, як відомо, цей предмет визначають як предмет діяльності. Потреба, спрямована на певний предмет (опредмечена потреба), є мотивом, тобто спонукою до дії, інстинктивною або неусвідомленою. Спонування ж до усвідомленої дії полягає у прагненні досягнути певної мети. Отже, мотив міститься у сфері бажань і потреб людини, мета – надає змістовності діям. Мотив передує меті так само, як причина наслідкові. Саме це надає перекладацькій діяльності визначеності, спрямованості, визначає її специфіку.

Проблематика перекладацької діяльності може бути розглянута в історико-культурологічному, власне лінгвістичному, психолінгвістичному аспектах, оскільки “під час перекладу відбувається зіткнення не лише лексичних, граматичних систем, а й комунікативно-прагматичних, лінгвопоетичних, соціокультурних уявлень, менталітету мовців [Селіванова 19991, с. 61]”. Діяльнісну природу перекладу підтверджує процес перемикання мислення з однієї мовної бази на іншу, безвідносно до того чи взаємодіють генетично споріднені чи неспоріднені мови.

Зміст будь-якої навчальної дисципліни визначається особливостями досліджуваного предмета і кінцевою метою навчання. Сутність перекладацької діяльності вивчає, оцінює й описує теорія перекладу, положення якої лежать в основі програми підготовки майбутніх перекладачів. Однак основне завдання курсу перекладу полягає не в повідомленні студентам деякої сукупності знань, а в підготовці з них висококваліфікованих фахівців, здатних виконувати переклади на професійному рівні. Тому значна частина курсу присвячується розвитку професійних перекладацьких умінь і навичок, оволодіння елементами перекладацької стратегії і техніки, накопичення досвіду перекладу текстів різного ступеня складності.

Перекладацька діяльність може здійснюватися перекладачем свідомо (в результаті аналізу та обґрунтованих висновків) або інтуїтивно. Співвідношення свідомого та інтуїтивного різна в різних перекладачів і при перекладі різних текстів і в різних умовах.

Здатність здійснювати свідомі та інтуїтивні перекладацькі дії (перекладацька компетенція) може розвиватися в процесі навчання і практичної роботи.

Своєю діяльністю перекладач задовольняє суспільну потребу. Переклад - це процес перетворення тексту однією мовою в текст іншою мовою із збереженням відносно незмінним змісту. Перекладу треба навчати як особливій навчальній дисципліні, але оволодіння умінням перекладати не є прерогативою особливо обдарованих людей. Це положення сьогодні є загальноновизнаним, і в усіх навчальних закладах, які готують перекладачів, студентам пропонуються заняття з теорії та практики перекладу. В основі методики навчання перекладу лежить переконання в тому, що здатністю перекладати людина володіє генетично, як і здатністю опановувати мовами. Хоча кожна окрема людина володіє цією здатністю не однаковою мірою, вона може бути розвинена й доведена до професійного рівня.

Зміст навчання перекладу визначається тими знаннями, вміннями та навичками, які необхідні для створення в студентів професійної компетенції перекладача. Між ними існує тісний зв'язок, і багато умінь можуть формуватися лише на основі відповідних знань.

Мовна компетенція перекладача включає всі аспекти володіння мовою, характерні для будь-якого носія мови, та має ряд специфічних особливостей. Успішний обмін мовними творами в процесі комунікації передбачає наявність у комунікантів текстотвірної компетенції, вміння створювати тексти різного типу згідно з прийнятими у даному мовному колективі правилами і стереотипами. Комунікативна компетенція перекладача включає вміння проектувати на висловлювання в тексті оригіналу інференційні можливості рецепторів перекладу.

Професійна компетенція перекладача неодмінно включає й деякі особистісні характеристики, без яких він не зможе успішно виконувати свої професійні функції. Професійна компетенція перекладача включає технічну компетенцію - специфічні знання, вміння та навички, необхідні для виконання даного виду діяльності.

Навчання перекладу має не тільки суто прикладне значення - створення в студентів необхідної перекладацької компетенції, - воно виконує також важливі загальнолінгвістичні та загальноосвітні функції. Заняття перекладом спонукають студентів звертати увагу на найтонші нюанси семантики та конотативні аспекти мовних одиниць, розкривають своєрідність системної організації та функціонування мов, особливості "картини світу", створені кожною мовою, загальне та особливе в культурі й мисленні представників різних мовних колективів.

Створення перекладацької компетенції сприяє всебічному розвитку особистості майбутніх перекладачів: формує в них уважність і почуття відповідальності, вміння користуватися довідниками та додатковими джерелами інформації, робити вибір, швидко приймати правильні рішення, виявляти й зіставляти численні лінгвістичні та екстралінгвістичні дані.

Професійна підготовка перекладача передбачає високу культуру, широку енциклопедичну ерудицію, комунікабельність, такт, постійне поповнення знань, розмаїття інтересів. Всі ці якості проявляються в двох мовах і двох культурах.

Загальновідомо, що переклад може здійснюватися в усній або письмовій формі. На відміну від письмового посередництва, де зазвичай є достатньо часу, аби користуватися довідковими матеріалами для вирішення перекладацьких проблем, при здійсненні усного перекладу така можливість відсутня. Тлумач має прийняти рішення самостійно і миттєво, а якість усного перекладу залежить від обсягу словникового запасу перекладача та його фонових знань, рівня сформованості навичок і вмінь усного перекладу, зокрема володіння широким спектром перекладацьких прийомів на різних рівнях мовної системи, задовільної дикції, високого темпу мовлення та психологічної стійкості. Таким чином, усний переклад є надзвичайно складною діяльністю, яка потребує координації низки механізмів в умовах

суттєвих обмежень у часі.

Різноманітність перекладацької діяльності пов'язана не тільки з багатьма видами перекладу. Переклад може виконуватися в різних непередбачених умовах, для різних цілей, в більш-менш жорстких часових рамках, для різних замовників. Текст перекладу може призначатися для загального ознайомлення з оригіналом, для отримання будь-якої інформації чи для публікації як повноцінна заміна оригіналу. В усіх цих випадках до перекладу ставляться різні вимоги, і перекладач має бути підготовлений для роботи в різноманітних умовах. Також треба зазначити, що перекладачеві можуть бути доручені різні види "наколоперекладацької" діяльності: ведення переговорів, ділове листування, прийом і супроводження делегацій, складання оглядів, протоколів бесід та іншої документації, мовні та країнознавчі консультації та ін.

Організація і методи навчання перекладу обумовлюються прийняттям низки вихідних постулатів. Переклад розглядається як складний і багатогранний вид розумової діяльності, яка може переслідувати різні цілі, здійснюватися у різних умовах, різними способами і під впливом багатьох факторів.

Як будь-яка діяльність, переклад вимагає для своєї реалізації певних знань, умінь (свідомого виконання певних дій) та навичок (напівавтоматичного та автоматичного виконання певних дій), які повинні бути створені в процесі навчання.

Завдання навчання перекладу полягає не в засвоєнні якихось норм, правил або рецептів, які перекладач міг би автоматично застосовувати у всіх випадках, а в оволодінні принципами, методами і прийомами перекладу і вмінням їх вибирати і застосовувати по-різному в конкретних умовах, до різних текстів і для різних цілей. Приватні завдання, які вирішуються перекладачем у процесі перекладу, можуть бути типовими, що дозволяють застосовувати відомий прийом або спосіб рішення, і індивідуальними, які вимагають нового рішення на основі загальних принципів перекладацької стратегії і врахування особливостей контексту і ситуації. Пошук рішення включає і висновки про можливість використання відомого прийому або способу рішення про необхідність його модифікації або відмови від типового на користь унікального, оказіонального.

У процесі навчання перекладу повинні вивчатися не способи перекладу використовуюваного навчального матеріалу (тексту, вислови, слова), а методи вирішення типових перекладацьких завдань і стратегія пошуку індивідуальних творчих рішень. У цьому сенсі навчання перекладу передбачає вміння виділяти в навчальному матеріалі типові перекладацькі завдання і формулювати загальні принципи та приватні прийоми їх вирішення. У різних видах перекладу можуть застосовуватися як загальні принципи та прийоми, так і специфічні методи для кожного виду. Характер міжмовної комунікації зумовлює принципову множинність варіантів перекладу одних і тих же відрізків оригіналу. У зв'язку з цим у процесі навчання перед студентами не ставиться завдання створити єдино правильний (або оптимальний) переклад передбачуваного тексту. Разом з тим процес навчання включає критичну оцінку навчальних перекладів і відхилення неприйнятних варіантів.

Висновки. Отже, професійна компетенція майбутнього перекладача передбачає наявність у нього всебічних когнітивних і лінгвістичних знань, широкої загальнокультурної ерудиції, необхідних психологічних якостей і літературних здібностей. Всі ці якості повинні розвиватися і заохочуватися при навчанні перекладу.

Подальшого дослідження потребують розробка й обґрунтування етапів формування професійної компетенції майбутніх перекладачів.

Література

- Горіна Ж. Д. Спокуса "гіпнотичної" близькості споріднених мов / Ж. Д. Горіна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія № 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – Вип. 3 : зб. наук. пр. / за ред. Л. І. Мацько. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 44–50. Зимня І. А. Лінгвопсихологія речової діяльності / І. А. Зимня. – Москва-Воронеж : "МОДЭК", 2001. – 432 с. Леонтьев А. Н. Общее понятие о деятельности / А. Н. Леонтьев // Основы теории речевой деятельности. – М. : Политиздат, 1974. – С. 5–21. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.